

Η χώρα Πλωμάρι

Του Παναγιώτη ΜΙΧΗΛΑΡΗ*

Έχω στα χέρια μου τους δύο τόμους της έκδοσης Τα Λυτά έγγραφα του αρχείου της Χώρας Πλωμάρι (α' τόμος Αθήνα 1998, σ. 198· β' τόμος Αθήνα 2001, σ. 205) που επιμελήθηκε ο συνάδελφος ιστορικός Αριστείδης Στεργέλλης. Το έργο αυτό που είναι αποτέλεσμα της καλής διάθεσης και της οικονομικής συνδρομής του Συνδέσμου Πλωμαριτών Αττικής «Βενιαμίν ο Λέσβιος», της ηγουμένης της Ι.Μ. Καρυών Θερμής Λέσβου Ευγενίας Κλειδαρά και του Ιδρύματος Κώστα και Ελένης Ουράνη, αποτελεί μια σημαντική συμβολή στην ιστορία του Πλωμαριού, στη λεσβιακή ιστορία γενικότερα.

Έχουμε, λοιπόν, συνολικά γύρω στις 400 σελίδες με 354 δημοσιευμένα λυτά ελληνικά έγγραφα και 8 τουρκικά σε περίληψη που καλύπτουν κυρίως το διάστημα περίπου ενός αιώνα (μέσα 18ου-μέσα 19ου αι.)· στο δεύτερο τόμο δημοσιεύονται και 50 περίπου έγγραφα που εκτείνονται από τα μέσα του 19ου αι. ως το 1912-13. Τα έγγραφα των δύο τόμων προέρχονται από το αρχείο του ναού του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου του παλιού Πλωμαριού (σημερινού Μεγαλοχωριού ή Καμένου Χωριού, ή απλώς Χωριού) στο οποίο αρχείο απόκειται και εκείνο του ναού της Παναγίας (Μεταμόρφωσης).

Η έκδοση των εγγράφων καθώς γίνεται από έναν έμπειρο ιστορικό με πλούσιο έργο στο Κέντρο Ερευνής της Ιστορίας του Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών έχει όλα τα χαρακτηριστικά μιας καλής και χρηστικής έκδοσης. Δηλαδή τα έγγραφα εκδίδονται με χρονολογική τάξη, σε πολυτο-

νικό σύστημα, με αποκατεστημένη την ορθογραφία —διατηρείται μόνο στις υπογραφές και σε ορισμένες φράσεις που τις συνοδεύουν— ενώ το όλο έργο πλαισιώνουν και καθιστούν έτσι ανεπρόσμενα προσιτό αναλυτικό ευρετήριο, γλωσσάρι και αναλυτικά περιεχόμενα των τόμων· εξάλλου κάποιες φωτογραφίες στο τέλος των τόμων παρέχουν εικόνα της μορφής των εγγράφων, της γραφής τους και όλων των άλλων δυσκολιών που αντιμετώπισε και έλυσε με επιτυχία ο εκδότης του όλου έργου.

Στην Εισαγωγή του πρώτου τόμου ο Αριστείδης Στεργέλλης αναφέρεται διεξοδικά στα σχετικά με το ενδιαφέρον γύρω από την ιστορία του Πλωμαριού, ενός από τους πλέον ζωντανούς οικισμούς της νότιας Λέσβου με σημαντική παρουσία στα γράμματα, στο εμπόριο, στη ναυτιλία, στη βιοτεχνία· παράλληλα ο Στεργέλλης αναφέρεται στο ιστορικό συγκρότημα αυτής της αρχαιακής μονάδας σε συνδυασμό με τις περιπέτειες των διαφόρων εγγράφων και κωδίκων της περιφέρειας Πλωμαριού.

Αναφέραμε πιο πάνω ότι πρόκειται για μια συγκέντρωση 350 περίπου εγγράφων που καλύπτουν ενάμισο περίπου αιώνα της κοινωνικής και οικονομικής παρουσίας του Πλωμαριού. Προσεγγίζοντας από κοντά την έκδοση διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για πωλητήρια, δωρητήρια, αφιερωτήρια, διαθήκες, προικοσύμφωνα, έγγραφα διανομής περιουσίας, εξοφλητικές αποδείξεις, επιτροπικά, έγγραφα συμβιβασμών, εκκλησιαστικά κατάστιχα, αλληλογραφία με άλλα χωριά της Λέσβου, μητροπολιτικά έγγραφα, λογαριασμούς, απογραφές ορφανικής πε-

ριουσίας, αφοριστικά, κ.λπ.

Με άλλα λόγια έχουμε μια καλή σοδιά εγγράφων που μας επιτρέπουν να μελετήσουμε διεξοδικά την ιστορία του Πλωμαριού στη συνάφειά της και με άλλα χωριά της περιοχής και κυρίως να παρακολουθήσει τις οικονομικές σχέσεις, τις παρεμβάσεις και το ρόλο της τοπικής δημογεροντίας, τις κοινωνικές διασυνδέσεις και τον τρόπο που τα μέλη της τοπικής κοινωνίας έρχονται να αντιμετωπίσουν τα ποικίλα προβλήματα που αναδύονται κάθε φορά.

Βέβαια υπάρχουν και άλλες συμφωνίες που έγιναν μεταξύ των ανθρώπων του Πλωμαριού, των ανθρώπων κάθε περιοχής που ποτέ δεν έλαβαν έγγραφη μορφή κυρίως επειδή δεν υπήρχε λόγος και τα πράγματα παρέμειναν στο επίπεδο της προφορικής συναίνεσης. Δηλαδή δεν είναι τυχαίο που τα γραπτά μνημεία πληθαίνουν από το 17ο αι και εφεξής και οι άνθρωποι ζητούν μέσω των αρχών — εκκλησιαστικών ή κοινοτικών— να ενισχύσουν τις αποφάσεις τους, να δεσμεύσουν ή να δεσμευθούν με επίσημο τρόπο. Και πάντως μια απόφασή τους παίρνει έγγραφη μορφή όταν υπάρχει κάτι που διακυβεύεται, όταν η ασυμφωνία μπορεί να πάρει διαστάσεις και να προκαλέσει προβλήματα.

Μια τέτοια περίπτωση, μου φαίνεται μοναδική στο είδος της, είναι και το συμφωνητικό γηροκομίσματος που έγινε στις 14 Απριλίου 1870: τα τέσσερα παιδιά του Γ. Παράντη συμφωνούν να γηροκομούν εκ περιτροπής (ανά τρεις μήνες) την υπέργηρη μητέρα τους Ρήγαινα· και το εκπληκτικό, αν η γερόντισσα πεθάνει και κάποιος δεν έχουν προλάβει να την γηροκομήσουν θα καταβάλλουν στους άλλους που εκτέλεσαν το χρέος τους το ανάλογο τίμημα, που είναι 70 γρόσια το μήνα.

Τα στοιχεία που ο Αριστείδης Στεργέλλης και μέσω αυτού τα έγγραφα της Χώρας Πλωμάρι συνεισφέρουν στην ιστορική έρευνα της Λέσβου είναι πολλά και θα γίνουν περισσότερα αν ακολουθήσουν και άλλες λεσβιακές Χώρες... το παράδειγμα του Πλωμαριού.

*Ο Παναγιώτης Μιχαηλάρης κατάγεται από τον Μανταμάδο. Είναι Ιστορικός στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

Νίκη
Ελευθεριάδη:

Έκθεση φωτός

Από τις 10 έως τις 30 Απριλίου παρουσιάζει τη νέα της δουλειά η ζωγράφος **Νίκη Ελευθεριάδη**. Η έκθεση πραγματοποιείται στην Αίθουσα Σκουφά 4.

Γυναικείες φιγούρες στο παράθυρο, στο μπαλκόνι, πλάι στη θάλασσα, λεπτεπίλεπτες κυρίες με μια αμυδρή μελαγχολία. Και παντού το θαλασσινό και γήινο τοπίο απ' την περιοχή της Πέτρας. Η αγαπημένη θάλασσα, οι φωτεινές ελιές, κυπαρίσσια, θάμνοι, χωράφια, κλείνονται με λυρισμό στους πίνακες της Ελευθεριάδη. Και από παντού να ξεπηδά ή να αντανακλάται το λεσβιακό φως. Το θέμα κάθε πίνακα χωριστό κι όλοι μαζί μια ενότητα. Είναι ο εικαστικός κόσμος της Νίκης, όπως τον είδε και τον πορεύεται.

“Στο Περιθώριο
του Χρόνου”,
1986.

Έγχρωμη φωτογραφία
του Γιάννη Καλλιτζή

